

PRAWO W POLSCE 2000 - 2020

REDAKCJA
KAROL ŁUKOMIAK

REDAKCJA
KAROL ŁUKOMIAK

RECENZENCI
DR HAB. MICHAŁ URBAŃCZYK
DR KAROL KUŹMICZ
DR RADEK RAFAŁ WASILEWSKI
DR ANNA WILIŃSKA ZELEK

KOREKTA REDAKTORSKA
KAROL ŁUKOMIAK
DIANA ŁUKOMIAK

SKŁAD
MACIEJ WOJTCZAK

PROJEKT OKŁADKI
KAROL ŁUKOMIAK

© COPYRIGHT BY AUTHORS & ARCHAEGRAPH

WERSJA TRADYCYJNE DUKOWANE
ISBN: 978-83-66035-68-3 (TOM I : CZ. 1-2)
ISBN: 978-83-66709-24-9 (TOM II : CZ. 3-4)
ISBN: 978-83-66709-25-6 (TOM III : CZ. 5-8)
ISBN: 978-83-66709-27-0 (TOM IV : CZ. 9-12)

WERSJA ELEKTRONICZNA ZWARTA
EISBN: 978-83-66035-92-8 (CZ. 1-12)

WERSJA ELEKTRONICZNA DOSTĘPNA NA STRONIE INTERNETOWEJ WYDAWCY:

www.archaeograph.pl

ARCHAEGRAPH
Wydawnictwo Naukowe

ŁÓDŹ WRZESIEŃ 2020

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1

Borys Kadyszewski Dominika Kielbas Obrona konieczna na przestrzeni lat 1997-2020	17
Izabela Firek Kacper Kobierski Rozwój instytucji świadka koronnego w prawie polskim na przestrzeni lat 1997-2020	35
Marcin Rażny Zmiana definicji groźby bezprawnej z art. 115 § 12 k.k.	51
Karolina Piech Negatywne przesłanki obiektywnego przypisania skutku w teorii Clausa Roxina oraz wpływ tej koncepcji na rozwój polskiej nauki prawa karnego materialnego	69
Anna Dzieciołowska, Pozaprosesowe kontakty obrońcy ze świadkami	87
Hubert Taładaj Rozwój kryminalizacji dopingu w sporcie w polskim prawie karnym	103
Jakub Mróz Problematyka namowy i udzielenia pomocy do samobójstwa w ujęciu art. 18 § 2 i 3 kodeksu karnego (podżegania i pomocnictwa)	133
Katarzyna Fiuk Nowelizacja kodeksu postępowania karnego na przestrzeni lat 2000-2020	149

Mateusz Subkowski
**Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności
w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks Karny
oraz w dokumentach dotyczących seksualności człowieka
w latach 2000 – 2020** 165

Marcin Kamiński
**Instytucje konsensualne
w polskim procesie karnym w latach 2000 – 2020** 197

Marcin Wroczyński
**Rozwój instytucji ograniczenia egzekucji świadczeń pieniężnych
z ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym
w latach 2000 – 2020** 221

Grzegorz Pieniądz
**Instytucja biegłego, tłumacza i specjalisty w Kodeksie
postępowania karnego na przestrzeni lat 2000-2020** 239

CZĘŚĆ 2

Martyna Stępień
**Powstanie i ustanie władzy rodzicielskiej
na gruncie polskiego prawa rodzinnego –
przyczyny i skutki** 271

Michał Szudrowicz
Macierzyństwo w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym 283

Piotr Mazurski
Przerwanie ciąży w świetle polskiego prawa 297

Marta Łapińska
**Obowiązek poddania dziecka szczepieniom ochronnym
jako kryterium dostępu do publicznych placówek w Polsce
w oparciu o orzecznictwo sądownoadministracyjne** 315

Krzysztof Worek Ewolucja zasad postępowania wobec nieletnich na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat	329
Kinga Rozbicka Ewolucja praw reprodukcyjnych w Polsce w początkach XXI wieku	347
Wiktor Pietrzak Stosowanie klauzuli porządku publicznego (ordre public) w postępowaniach sądownoadministracyjnych z zakresu transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia dziecka par jedнопłciowych	371
Krzysztof Świątczak Regulacje prawne związane z karceniem małoletnich w prawie polskim i międzynarodowym	387
Justyna Wawrzecka Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w myśl prawa międzynarodowego publicznego	399
Monika Wilanowska Rozwój regulacji prawnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Polsce	429

CZĘŚĆ 3

Korneliusz Łukasik Prawo do sądu w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego w drugiej dekadzie XXI w.	449
Klara Walkowicz Orzecznictwo sądowe w sprawach zwierząt w latach 2009-2019	467

Marta Lewko Glosa do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 września 2015 r., K 28/13	485
Maciej Kujawa Kredyty hipoteczne indeksowe i denominowane do walut obcych w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	499
Marcin Sowała Bierny arbiter czy czynny poszukiwacz prawdy? Rola sądu w polskim procesie karnym w świetle ewolucji zasady kontradiktoryjności	521
Maja Piątkowska Ewolucja procedury dojścia do zawodu sędziego sądu rejonowego w latach 2000-2020	537
Katarzyna Sugier Status prawny asystenta sędziego w Rzeczypospolitej Polskiej	559
	CZĘŚĆ 4
Iga Kleszczyńska Analiza polskiego prawa gospodarczego w oparciu o Ustawę o swobodzie działalności gospodarczej z 2004 roku i jej dalszych nowelizacji	573
Monika Dynowska 20 lat ustawy Prawo własności przemysłowej - jak w tym czasie zmieniły się możliwości jakie daje rejestracja znaku towarowego	587
Adrian Zbrojewski System udostępniania informacji gospodarczych w Polsce	599

Paulina Koziół Zakaz dyskryminacji w prawie pracy po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej - stan prawny i przegląd orzecznictwa	621
Justyna Halaś Prawo akcjonariuszy spółek publicznych do informacji	633
Filip Wyszyński Przesłanki zdolności aportowej w świetle dwudziestolecia Kodeksu spółek handlowych (2000-2020). Rewizja aktualności i postulaty de lege ferenda	665
Michał Strojek Funkcja uzupełniająca klauzuli generalnej zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji na przykładzie wybranych orzeczeń sądowy	695
Agnieszka Gębczyńska „Ustawa antylichwiarska” jako odpowiedź na zjawisko wyzysku kontrahenta w ujęciu egzekucji	717
Zachariasz Woszczek 15 lat polskiej ustawy o działalności lobbgingowej czyli analiza skuteczności przepisów prawa	729
Michał Wojewoda Olga Weterle Przywrócenie zaskarżalności roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi po upływie terminu przedawnienia	711
Jakub Płaziuk Rozwój upadłości w stosunku do osób nieprowadzących działalności gospodarczej	813

Alicja Batko
**Funkcjonowanie instytucji mediacji w postępowaniu
sądowoadministracyjnym na przestrzeni lat 2004-2020** 1013

CZĘŚĆ 7

Joanna Kunc
**Władztwo administracyjno-prawne organów
z wiązku międzygminnego w systemie gospodarowania
odpadami komunalnymi** 1033

Monika Iżewska
Obowiązek meldunkowy w prawie polskim 1051

Krzysztof Fila
**Kategoryzacja prawnokarnych faktów
wyróżnianych oceniająco przy uwzględnieniu
czynników ustrojowych, zwyczajowych oraz orzeczniczych** 1071

Filip Dokurno
Jakub Lemiesz
**Analiza potencjalnych dróg modyfikacji
polskiego ustroju politycznego
w celu usprawnienia funkcjonowania instytucji państwa** 1087

Cezary Pachnik
Bezpośrednie stosowanie Konstytucji w Polsce 1101

Jan Kaczmarczyk
**Ochrona własności w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
z 2 kwietnia 1997 roku na tle rozwiązań prawnych
w wybranych krajach Unii Europejskiej** 1113

Paweł Bącał
**Status prawny młodzieżowej rady gminy
i gminnej rady seniorów. Analiza porównawcza** 1135

Artur Pietryka
Aleksandra Połatyńska
**Ewolucja ustawodawstwa dotyczącego czynności
operacyjno–rozpoznawczych** 1155

Maria Stępień
**Podział środków weryfikacji rozstrzygnięć
w postępowaniu administracyjnym
według rodzaju dewolutywności** 1187

CZEŚĆ 8

Marcin Pawelec
**Dekada istnienia „prawa dopalaczowego” -
analiza postlegislacyjna ustawodawstwa
regulującego zjawisko nowych
substancji psychoaktywnych** 1209

Agata Ziobroń
**Przestępczość narkotykowa.
Kilka uwag na temat obowiązywania ustawy
o przeciwdziałaniu narkomanii (w latach 2005-2020)** 1233

CZEŚĆ 9

Michał Ostrowski
**Historyczny budżet w dobie epidemii
czyli ustawa budżetowa na 2020 rok** 1263

Jakub Krawczyk
**Publicznoprawne możliwości reakcji
na zagrożenie epidemiologiczne –
refleksje na kanwie pandemii COVID-19** 1301

Adam Bródka
**Administracyjna kara pieniężna
jako forma działania administracji publicznej
w obliczu stanu epidemicznego związanego z COVID-19 -
zagadnienia wybrane** 1321

CZĘŚĆ 10

Eliza Filipiak
**Przestępczość na rynku kryptowalut -
z perspektywy prawnej** 1349

Paulina Waszkiewicz
**Live ze skutkiem śmiertelnym
czyli kilka uwag o samobójstwie online** 1365

Karolina Szymczak
**Oszustwo i jego postaci.
Oszustwo komputerowe jako nowy typ przestępstwa** 1379

Norbert Czechowski
**Głosowania via internet
jako element rozwoju demokratycznego państwa prawa** 1389

CZĘŚĆ 11

Agnieszka Osowy
Problem zjawiska seksualizacji dzieci w reklamie 1405

Weronika Woźna-Burdziak
**Reklama produktów leczniczych
kierowana do publicznej wiadomości** 1427

Aleksandra Szatkowska
**Reklama produktów leczniczych kierowana do publicznej
wiadomości w formie spotów telewizyjnych** 1469

Artur Orzeł Ochrona dóbr osobistych osób fizycznych w XXI wieku - wybrane problemy i wyzwania	1495
Konrad Zając Prawne aspekty ograniczenia dostępu do broni palnej w Polsce	1521
Katarzyna Ksepko Odpowiedź na pozew w procesie cywilnym w postępowaniu zwykłym	1543
Anna Kownacka Wolność słowa a wolność religijna we współczesnej Polsce – konflikt praw osobistych	1563
Jędrzej Błaszczak Karta Polaka na gruncie ostatnich nowelizacji	1593
Julia Kolenda Wielka nowelizacja dozwolonego użytku w prawie autorskim	1603
Artur Tyński Obowiązki wytwórcy energii z mikro instalacji oraz małych instalacji OZE	1615
Bartłomiej Korolczuk Wpływ łacińskiej terminologii prawniczej na polski wymiar sprawiedliwości	1627
Anna Konarska Rola personelu pokładowego w zapewnianiu bezpieczeństwa lotu	1643
Alicja Kiczor Prawo i sport	1659

Marcin Biskupski

**Polskie rozwiązania legislacyjne
w zakresie zwalczania terroryzmu
w ujęciu konstytucyjnym oraz kryminologicznym**

1671

KRZYSZTOF ŚWIĄTCZAK
WYŻSZA SZKOŁA BANKOWA W POZNANIU

REGULACJE PRAWNE ZWIĄZANE Z KARCENIEM MAŁOLETNIICH W PRAWIE POLSKIM I MIĘDZYNARODOWYM

WSTĘP

Problem stosowania fizycznego karcenia wobec małoletnich jest w polskim społeczeństwie nadal dość wyraźny. Według sondażu z 2018 roku przeprowadzonego przez SW Research dla serwisu rp.pl aż 47,6 procent Polaków akceptuje stosowanie klapsów wobec dzieci [Badania przeprowadzone na grupie...]. Niepokojące dane wynikają także z raportu Rzecznika Praw Dziecka. Aż 22 procent ankietowanych udzieliło pozytywnej odpowiedzi na pytanie: „Czy zgadza się pan/pani ze stwierdzeniem: lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło”, 43 procent badanych uważa, że są takie sytuacje, w których trzeba dziecku dać klapsa, a według 19 procent osób, które odpowiadały na pytania „zbicie dziecka jest w niektórych sytuacjach najbardziej skuteczną metodą wychowawczą”. Ponadto należy wskazać, iż 20 procent ankietowanych twierdzi, że bicie dzieci nie jest niezgodne z prawem [Bukowiecka-Janik 2018].

Istotnym problemem w polskim społeczeństwie jest również stosowanie przemocy psychicznej. Aż 58 procent badanych uważa, że w wychowaniu wykorzystywane mogą być takie metody jak nakrzyczenie na dziecko, według

30 procent badanych w wychowaniu wykorzystywane może być wielogodzinne przetrzymywanie dziecka w pokoju oraz grożenie zastosowania wobec niego przemocy fizycznej. Ponadto 14 procent ankietowanych stosuje wobec dzieci obraźliwe słowa jak choćby „ciamajda” [Tamże].

Według Marka Michalaka, który w latach 2008-2018 sprawował funkcję Rzecznika Praw Dziecka: „Budowanie świata bezpiecznego dla dzieci wymaga konsekwencji i skoordynowanych działań... Dzieci zasługują na podjęcie działań, które służyć będą lepszej ich ochronie przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem” [Tamże]. Odnosząc się do fizycznego karcenia małoletnich sprawujący od 2018 roku funkcję Rzecznika Praw Dziecka Mikołaj Pawlak stwierdził, że „nie wolno bić dzieci i koniec pieśni” [Oświadczenie Rzecznika Praw Dziecka...].

10 czerwca 2010 roku została uchwalona ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw [Dz.U. 2010 poz. 842] na mocy, której wprowadzono do ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy [Dz.U. 2019 poz. 2086] art. 96¹. Zgodnie z tymże artykułem: „Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych”. Choć przepis ten zakazuje stosowania kar cielesnych wobec małoletnich to nie brakuje wątpliwości dotyczących tejże regulacji. Niejasne jest chociażby pojęcie kary cielesnej, która to kara jest zakazana przez powyższą regulację prawną. Rzecznik Praw Dziecka stwierdził, że wykładni tego pojęcia należy dokonywać w sposób wyważony i w odniesieniu do konkretnej sytuacji [Rzecznik Praw Dziecka...]. Przy analizie regulacji polskich nie można również pominąć norm prawnych zawartych w aktach prawa międzynarodowego w szczególności w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych [Dz.U. 1977 poz. 167] czy Konwencji o prawach dziecka [Dz.U. 1991 poz. 526].

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie założeń polskich i międzynarodowych regulacji prawnych związanych z karceniem małoletnich. Autor zamierza rozstrzygnąć pewne wątpliwości związane z wykładnią art. 96¹ KRiO, odnoszące się chociażby do pojęcia kary cielesnej. Powyższe cele zostaną zrealizowane poprzez analizę poglądów przedstawicieli doktryny polskiego prawa cywilnego i rodzinnego.

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE ZAKAZU KARCENIA MAŁOLETNIICH W PRAWIE POLSKIM

OKRES POWOJENNY

Po zakończeniu II wojny światowej przystąpiono do unifikacji prawa polskiego w tym prawa rodzinnego. W przeciągu kilkunastu miesięcy uchwalono cztery akty prawne regulujące funkcjonowanie rodziny. Były to: dekret z dnia 25 września 1945 r. - Prawo małżeńskie [Dz.U. 1945 poz. 270], dekret z dnia 22 stycznia 1946 r. - Prawo rodzinne [Dz.U. 1946 poz. 52], dekret z dnia 14 maja 1946 r. - Prawo opiekuńcze [Dz.U. 1946 poz. 135] oraz dekret z dnia 29 maja 1946 r. - Prawo małżeńskie majątkowe [Dz.U. 1946 poz. 196]. Tak szybka unifikacja była możliwa dzięki temu, iż przed II wojną światową opracowano projekty aktów prawnych, które nie weszły jednak w życie. Co prawda niektóre regulacje mogły nie odpowiadać modelowi państwa socjalistycznego, jednakże w ciągu kilkunastu miesięcy po zakończeniu wojny nie przywiązywano do tego aż takiej uwagi jak w okresie późniejszym.

Dekret Prawo rodzinne w części dotyczącej władzy rodzicielskiej zawierał przepis odnoszący się do karcenia małoletnich. Art. 25 § 2 stanowił: „Rodzice mogą karcić dzieci, będące pod ich władzą, jednak bez szkody dla ich zdrowia fizycznego lub moralnego i w granicach wskazanych celem wychowania”. Tym samym karcenie dzieci było w polskim prawie dopuszczalne, jednakże musiały zaistnieć trzy warunki, czyli: istnienie władzy rodzicielskiej, brak szkody dla zdrowia fizycznego i moralnego dziecka, stosowanie karcenia w celu wychowania dzieci. Bardziej szczegółową regulację prawną odnoszącą się do karcenia małoletnich zawierał dekret Prawo opiekuńcze. Art. 22 § 2 stanowił: „Opiekunowi nie służy jednak prawo karcenia cielesnego; w razie potrzeby opiekun zwraca się do władzy opiekuńczej, która zastosuje odpowiednie środki wychowawcze, nie wyłączając umieszczenia w zakładzie wychowawczym”. Należy jednakże podkreślić, iż przepis ten odnosił się do opiekunów, czyli osób powołanych przez właściwy sąd do sprawowania opieki nad

niepełnoletnimi, którzy nie pozostawali pod władzą rodzicielską lub władza rodzicielska nie mogła być w stosunku do nich wykonywana, a przepisy prawa rodzinnego przewidywały ustanowienie opieki (Art. 4 pkt 1 Dekretu z dnia 14 maja 1946 r. - Prawo opiekuńcze (Dz.U. 1946 poz. 135)). Opiekę ustanawiało się również nad osobami ubezwłasnowolnionymi całkowicie (Art. 4 pkt 2 Dekretu z dnia 14 maja 1946 r. - Prawo opiekuńcze (Dz.U. 1946 nr 20 poz. 135)).

Dekrety, w których znajdowały się przepisy odnoszące się do karcenia małoletnich obowiązywały w polskim prawie dość krótko. Na mocy art. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1950 r. Przepisy wprowadzające kodeks rodzinny [Dz.U. 1950 nr 34 poz. 309] utraciły one moc obowiązującą. W ustawie z dnia 27 czerwca 1950 r. Kodeks rodzinny [Dz.U. 1950 poz. 308], która weszła w życie 1 października 1950 roku [Dz.U. 1950 poz. 308] postanowiono nie zamieszczać przepisów odnoszących się do karcenia małoletnich. Jak wskazuje się w doktrynie zrezygnowano z tego typu przepisów ze względu na ich wysoką niedoskonałość i brak równowagi pomiędzy przepisem dopuszczającym karcenie małoletnich, który spowodował stosowanie zbyt surowych metod wychowawczych, a przepisem zakazującym fizycznego karcenia małoletnich [Dolecki, Sokołowski 2013].

OBECNIE OBOWIĄZUJĄCE POLSKIE REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE ZAKAZU FIZYCZNEGO KARCENIA MAŁOLETNIICH

Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw [Dz.U. 2010 nr 125 poz. 842]. Na mocy art. 2 tejże ustawy do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego został dodany art. 96¹, który stanowi: „Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych”.

Wprowadzenie tego typu regulacji do prawa polskiego stanowi niejako podkreślenie zawartego w Konstytucji RP [Dz.U. 1997 poz. 483 z późn. zm.] zakazu stosowania kar cielesnych. Art. 40 Konstytucji RP stanowi: „Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”. Niektórzy przedstawiciele doktryny twierdzą, że przepis ten odnosi się także

do stosunków międzyludzkich, czyli także do stosunków między rodzicami, a dziećmi. Tym samym wywodzą oni z powyższego przepisu również zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci [Skrzydło 2013]. Według większości przepis ten odnosi się jednak głównie do ochrony obywateli przed określonymi w przepisie działaniami władzy [Piasecki 2011, Zatorska 2011, Gromek 2018].

Pod pojęciem zakazu stosowania kar cielesnych należy rozumieć zakaz jakiegokolwiek fizycznego karcenia małoletnich. W polskim prawodawstwie nie ma znajduje się żadna definicja kary cielesnej. Przedstawiciele doktryny posiłkują definicją kary cielesnej stworzoną przez Komitet Praw Dziecka. KPD za karę cielesną uważa użycie siły fizycznej w celu wywołania w określonym, nawet niewielkim zakresie, bólu lub dyskomfortu [Wierciński 2014]. Oznacza to, że niedopuszczalne jest nie tylko „bicie dziecka”, ale także stosowanie tzw. klapsów [Piasecki 2011]. Podkreśla się, iż wychowywać należy poprzez stosowanie perswazji. Tym samym należy tłumaczyć, wyjaśniać i uczyć zaś stosowanie „klapsów” uznaje się za przejaw bezradności rodziców [Tamże]. Zawartą w art. 96¹ KRiO normę uzasadniają ustalenia współczesnej psychologii wychowawczej i rozwojowej [Osajda 2019].

Pogląd wedle którego zakazuje się stosowania tzw. „klapsów” nie jest jednak jednoznaczny w doktrynie. Niektórzy twierdzą bowiem, że w sytuacjach, w których „perswazja nie znajduje zastosowania z uwagi na niedostateczny jeszcze stopień rozwoju intelektualnego najmłodszych dzieci” tzw. klaps jest dopuszczalny celem okazania dezaprobaty wobec postępowania dziecka [Dolecki, Sokołowski 2013]. Jest to według nich uzasadnione, w szczególności w sytuacji, kiedy dziecko pomimo wielokrotnego zwrócenia mu uwagi nie stosuje się do poleceń i np. usiłuje dotknąć ręką włączanej płyty kuchennej czy też manipuluje przy instalacji gazowej bądź elektrycznej albo bawi się zapalkami w stodole [Tamże].

Karcenia małoletnich nie należy natomiast utożsamiać z dopuszczalnym stosowaniem wobec dziecka przymusu fizycznego celem np. podania lekarstwa [Pietrzykowski 2018] czy też zaprowadzenia do szkoły [Dolecki, Sokołowski 2013]. Rodzice mają również obowiązek obrony młodszych dzieci przed starszym rodzeństwem. Mogą zatem w takim przypadku użyć siły fizycznej [Tamże]. Dozwolone jest użycie przymusu fizycznego także w

sytuacji „nagłej potrzeby powstrzymania dziecka przed działaniami zagrażającymi bezpieczeństwu, powstrzymania dziecka od ataku na inną osobę itp.” [Osajda 2019]. Podkreślenia wymaga fakt, iż art. 96¹ KRiO zakazuje jedynie stosowania kar cielesnych. Tym samym poza jego zakresem pozostawione są inne formy poniżania [Zatorska 2011].

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE

ZAKAZU KARCENIA MAŁOLETNIICH W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

W prawie międzynarodowym regulacje prawne odnoszące się do karcenia małoletnich zawiera m.in. Konwencja o prawach dziecka. Art. 19 wspomnianej konwencji stanowi: „Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem”. Wykładnia tegoż przepisu rodzi pewne wątpliwości w doktrynie. Według niektórych przedstawicieli doktryny prawa rodzinnego przepis ten nie wyklucza karcenia dziecka. Karcenia nie należy według nich utożsamiać z przemocą. Karzący musiałby jednak działać zgodnie z obiektywnym dobrem dziecka w sposób niezagrażający godności czy zdrowiu dziecka [Smyczyński 1999, s. 380 za: Kosek, Stojanowska 2011]. Inni przedstawiciele doktryny stoją natomiast na stanowisku, że według tego przepisu sprzeczne z prawem jest zarówno przemoc fizyczna nieracjonalna i nieumiarkowana jak i przemoc fizyczna racjonalna i umiarkowana stosowana w celach wychowawczych. Stosowanie kar cielesnych wobec dzieci nawet tych racjonalnie uzasadnionych i umiarkowanych należy według nich uznać za relikty poglądu wedle którego dziecko to należąca do rodziców ruchomość [Łopatka 2000, s. 51].

Konwencja o prawach dziecka zawiera również przepis odnoszący się do karania małoletnich. Art. 37 lit. a stanowi:

„ Państwa-Strony zapewnią, aby:

a) żadne dziecko nie podlegało torturowaniu bądź okrutnemu, nie-ludzkiemu czy poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Ani kara śmierci, ani kara dożywotniego więzienia bez możliwości wcześniejszego zwolnienia nie może zostać orzeczona wobec osoby w wieku poniżej osiemnastu lat za popełnione przez nią przestępstwa”. Przepis ten odnosi się jednak głównie do zakazu stosowania tortur czy [niewłaściwego karania dzieci, a także zakazu stosowania określonych rodzajów kar wobec osób poniżej 18 lat. Powyższa regulacja nie dotyczy raczej stosunków rodzinnych.

MIĘDZYNARODOWY PAKT PRAW OBYWATELSKICH I POLITYCZNYCH

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych nie zawiera regulacji prawnych odnoszących się bezpośrednio do karcenia ma-
łoletnich. Zawiera jednak kilka przepisów odnoszących się pośrednio do
ochrony praw osób niepełnoletnich. Są to: art. 6 ust. 5 zakazujący skazania na
śmierć osoby poniżej 18 lat, art. 10 ust. 3 nakazujący oddzielenie przestępców
młodocianych od dorosłych i traktowanie ich stosownie do swego wieku i sta-
tusowi prawnego, art. 14 ust. 1 i ust. 4 odnoszący się do ochrony praw młodo-
cianych w postępowaniu sądowym, art. 23 ust. 4 nakazujący podjęcie kroków
w celu zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony w przypadku rozwiązania
małżeństwa, a także art. 24 ust. 1 przyznający każdemu dziecku bez żadnej
dyskryminacji prawo do środków ochrony, jakie wymaga status małoletniego
[Wieruszewski 2012]. Ze względu na tematykę artykułu analizie zostanie po-
dany ostatni z wyżej wymienionych przepisów.

Inicjatorem włączenia art. 24 do Międzynarodowego Paktu Praw
Obywatelskich i Politycznych była Polska [Tamże]. Art. 24 ust. 1 stanowi: „
Każde dziecko, bez żadnej dyskryminacji ze względu na rasę, kolor skóry, płeć,
język, religię, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową lub
urodzenie, ma prawo do środków ochrony, jakich wymaga status małoletnie-
go, ze strony rodziny, społeczeństwa i Państwa”. Dzieci bowiem jako osoby
bezbronne wymagają szczególnej ochrony, gdyż nie są w stanie samodzielnie
dochodzić swoich praw [Tamże]. Pakt nie wskazuje jednak konkretnych
środków, które mają podjąć państwa w celu ochrony praw dziecka. Jedna-
kowoż wskazuje się, że państwo powinno zastosować każdy możliwy środek

o charakterze ekonomicznym bądź społecznym w celu ochrony dzieci przed różnymi niebezpieczeństwami m.in. przemocą [Tamże]. Jak wskazano w powyższym przepisie małoletni ma prawo do środków ochrony ze strony rodziny, społeczeństwa i państwa. Nie zostało co prawda określone w jakim stopniu poszczególne podmioty są odpowiedzialne za ochronę praw dziecka, jednakże Komitet Praw Człowieka wskazał, że obowiązek ochrony w pierwszej kolejności spoczywa na rodzinie, w szczególności zaś na rodzicach [Tamże]. Komitet Praw Człowieka dokonując wykładni art. 24 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, wskazał, że państwa mają obowiązek wprowadzenia zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci [Wieruszewski 2012, CCPR/C/NIC/CO/3, pkt 15], a także zapobiegania temu zjawisku w praktyce [Wieruszewski 2012, CCPR/C/ECU/CO/5, pkt 14].

PODSUMOWANIE

Zakaz stosowania kar cielesnych wobec małoletnich w polskim prawie, który wynika z art. 96¹ KRiO należy uznać za słuszny. Jak wskazano w niniejszym artykule świadczą o tym nie tylko względy moralne, ale przede wszystkim wyniki badań współczesnej psychologii.

Powyższy przepis zawiera jednak pewne mankamenty, które powinny być przez polskiego ustawodawcę usunięte. Pierwszym problemem jest brak zdefiniowania pojęcia kary cielesnej. Nie ma bowiem w polskim prawie ani definicji tego pojęcia ani chociażby przykładowego katalogu tego typu zachowań. Ponadto norma wynikająca z art. 96¹ KRiO stanowi tzw. *lex imperfecta*, czyli normę bezsankcyjną. Oznacza to, że każdy naruszający powyższy przepis nie ponosi odpowiedzialności. Jedynie w przypadku wielokrotnego naruszenia powyższego zakazu należy liczyć się z sankcjami przewidzianymi w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny [Dz.U. 2019 poz. 1950 z późn. zm.] lub w KRiO. Pewne wątpliwości budzi również kwestia adresata, czyli podmiotu/podmiotów, do których kierowany jest art. 96¹ KRiO.

Pomimo pewnych błędów i wątpliwości związanych z zakazem fizycznego karcenia małoletnich w polskim prawie działania zmierzające do wyeliminowania tegoż procederu jak wskazują przywołane we wstępie badania przynoszą wymierne skutki. Tym samym należy docenić pozytywne skutki

wprowadzenia art. 96¹ KRiO, jednakowoż ustawodawca powinien wprowadzić pewne zmiany polegające na np. zdefiniowaniu pojęcia kary cielesnej czy podaniu przykładowego, otwartego katalogu kar cielesnych. Rozważenia wymaga również problem ewentualnej odpowiedzialności za naruszenie powyższego przepisu. Działania tego typu mogłyby przybliżyć polskiego ustawodawcę do jeszcze znaczniejszego ukrócenia zakazanych praktyk, co niewątpliwie było celem wprowadzenia art. 96¹ KRiO.

Działania podjęte przez polskiego ustawodawcę należy uznać za słuszne i zgodne z prawem międzynarodowym w szczególności z Konwencją o prawach dziecka. Dzieci bowiem ze względu na bezbronność, słabość i wrażliwość powinny być szczególnie chronione przez prawo.

BIBLIOGRAFIA

Bukowiecka-Janik E.,

2018 Jak nauczyć dzieci posłuszeństwa? Ciągnąć za włosy i bić – tak twierdzą polscy rodzice, <https://mamadu.pl/138627,wyniki-raportu-rzeczni-ka-praw-dziecka-polowa-polakow-popiera-bicie-dzieci> (dostęp: 08.10.2019 r.).

Dolecki H., Sokołowski T.,

2013 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa.

Gromek K.,

2018 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa.

Kosek M., Stojanowska W.,

2011 *Komentarz do niektórych przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, [w:] Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustaw z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza. Wykładnia. Komentarz*, Warszawa.

Osajda K.,

2019 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa.

Piasecki K.,

2011 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa.

Pietrzykowski K.,

2018 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa.

Rigamonti M.,

2019 Rzecznik Praw Dziecka: Trzeba rozróżnić, czym jest klaps, a czym jest bicie. Klaps nie zostawia wielkiego śladu, <https://wiadomosci.dziennik.pl/opinie/artykuly/600529,szymon-rzecznik-praw-dziecka-cud-smierc-choroba-rigamonti.html> (dostęp: 08.10.2019 r.).

Skrzydło W.,

2013 *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa.

Szaniawski P.,

2018 Sondaż: Czy Polacy akceptują bicie dzieci; <https://www.rp.pl/Kraj/170539795-Sondaz-Czy-Polacy-akceptuja-bicie-dzieci.html> (dostęp: 08.10.2019 r.).

Wierciński J.,

2014 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa.

Wieruszewski R.,

2012 *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, Warszawa.

Zatorska J.,

2011 *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw*, Warszawa.

Dekret z dnia 25 września 1945 r. Prawo małżeńskie (Dz.U. 1945 nr 48 poz. 270).

Dekret z dnia 22 stycznia 1946 r. - Prawo rodzinne (Dz.U. 1946 nr 6 poz. 52).

Dekret z dnia 14 maja 1946 r. - Prawo opiekuńcze (Dz.U. 1946 nr 20 poz. 135).

Dekret z dnia 29 maja 1946 r. - Prawo małżeńskie majątkowe (Dz.U. 1946 nr 31 poz. 196).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U.

1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. Przepisy wprowadzające kodeks rodzinny (Dz.U. 1950 nr 34 poz. 309).

Ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. Kodeks rodzinny (Dz.U. 1950 nr 34 poz. 308).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. 2019 poz. 2086).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2019 poz. 1950 z późn. zm.).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167).

Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526).

Oświadczenie Rzecznika Praw Dziecka Mikołaja Pawłaka, <http://brpd.gov.pl/aktualnosci/oswiadczenie-rzecznika-praw-dziecka-mikolaja-pawlaka> (dostęp: 08.10.2019 r.).

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2010 nr 125 poz. 842).